

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-108

25 NİSAN DÜNYA SITMA GÜNÜ

Sıtma, enfekte sivrisineklerin ısırması ile insanlara bulaşan ve hayatı tehdit eden bir hastalıktır. Dünya genelinde nüfusun neredeyse yarısı (3,2 milyar insan) sıtma bulaş riskine sahiptir. 2015'te 214 milyon yeni sıtma vakası ve 438,000 ölüm gözlenmiştir. Bu ölümler özellikle Sahra Altı Afrika'da meydana gelmiştir. 2014 yılında 97 bölgede ve ülkede devam eden sıtma bulaşı söz konusudur. 2013 yılında sıtma 198 milyon kişide klinik bulgu verdiği ve çoğunluğunu Afrika'lı çocukların oluşturduğu 584.000 kişinin yaşamını kaybettiği tahmin edilmektedir. Milyonlarca insan hala sıtmayı tedavi edici ve önleyici sağlık hizmetlerine ulaşamamaktadır.¹

İnsanlarda sıtmaya neden olan dört parazit türü vardır. Bunlar;²

- ✓ Plasmodium falciparum
- ✓ Plasmodium vivax (ülkemizde en sık görülen türü)
- ✓ Plasmodium malariae
- ✓ Plasmodium ovale

Sıtma hastalığının bulaşmasına neden olan sivrisinekler sığ tatlı su birikintileri, pirinç tarlaları gibi değişik yerlerde çoğalmaktadır. Plasmodium vivax ve falciparum en sık görülen, falciparum aynı zamanda en öldürücü olan tür olarak bilinmektedir.¹

Akut başlangıçlı olan sıtma, ateşli bir hastalıktır. İlk olarak ortaya çıkan belirtiler ateş, baş ağrısı, titreme, kusma gibi belirtilerdir. Kişilerde 2-3 günde bir olan ateş ile birlikte görülen titremeye neden olmaktadır. 24 saat içinde tedavi edilmediği takdirde, P. Falciparum ile oluşan sıtma ölüme yol açabilen ağır hastalığa ilerleyebilir. Sıtmanın endemik olduğu bölgelerde kişilerde geçirilen asemptomatik sıtma sonucunda kısmi bağışıklık gelişebilir. Erken tanı ve tedavi sıtma vakalarını azaltır ve buna bağlı ölümleri önler. Ayrıca sıtma bulaşmasını da azaltır.^{1,2} Sivrisinek ısırığından sonra sıtmaya bağlı ilk bulgu ortaya çıkana kadar geçen süre 7 ile 30 gün (genellikle 10-15 gün) arası değişmektedir. Ancak sıtmanın sık görüldüğü bölgeye seyahat öncesi kemoproflaksi alanlarda bulguların açığa çıkması gecikebilir.³

Dünya Sağlık Örgütü 2001 yılından itibaren 25 Nisan'ı Dünya Sıtma Günü olarak belirlemiş olup her yıl düzenlenen etkinliklerle sıtma konusunda farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır.¹ Dünya Sıtma Günü'nün 2016 yılı teması **"Sıtmayı Tamamen Bitir"** sloganı olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede Mayıs 2015'te belirlenen "Sıtma İçin Küresel Teknik Strateji 2016-2030"da amaçlanan sıtma görülmeyen bir dünya yaratma vizyonu yansıtılacaktır. Bu strateji ile dünya çapında sıtma vakalarını önemli ölçüde azaltmak amaçlanmaktadır. Zor ama ulaşılabilir hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler;⁴

- ✓ Yeni sıtma vakalarının ortaya çıkmasını en az %90 azaltmak
- ✓ Sıtmaya bağlı ölümleri en az %90 azaltmak
- ✓ Sıtmayı en az 35 ülkede elimine etmek
- ✓ Sıtma görülmeyen tüm ülkelerde sıtmanın yeniden ortaya çıkmasını önlemek

¹ [Internet] <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs094/en/> Erişim:21.04.2016.

² Güler Ç, Akın L. Halk Sağlığı Temel Bilgiler Cilt 3, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2012.

³ [Internet] <http://www.cdc.gov/malaria/about/disease.html> Erişim:21.04.2016.

⁴ [Internet] <http://www.who.int/campaigns/malaria-day/2016/event/en/> Erişim:21.04.2016.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-108

Dünya Sıtma Raporu 2015'e göre 2000 yılından itibaren dünya genelinde sıtma vakalarında ve ölümlerinde önemli ölçüde azalma olmuştur. Bu süreçte sıtmayı önleme ve tedavi etmede etkili araçların geliştirilmesi önemli bir faktör haline gelmiştir.

Sıtma Savaş Programı'na verilen önemin azalması, Sıtma Savaş Örgütü'nün ihmal edilmesi, sağlık personelinin konuyu unutarak, duyarlılığını kaybetmesi ve sivrisineklerin canlı kıranlara karşı direnç kazanması gibi nedenlerle, 1970'li yıllardan sonra ve yaklaşık her on yılda bir, yüz binlere yaklaşan sayılarla seyreden salgınlar yaşanmaktadır. Son yirmi yıldır, Türkiye'deki bildirimi zorunlu hastalıklar arasında en çok görülen hastalıklardan birisi sıtmadır.⁵

Sıtma korunabilir bir hastalıktır. Vektör kontrolü toplum düzeyinde sıtma iletimini azaltmak için ana yoldur. Bu nedenle vektörlere karşı etkili olarak mücadele edilmelidir. Sivrisineklerinin üreme alanları olan su birikintileri düzenlenmeli ya da yok edilmelidir.^{1,5}

Bireylere sıtma bulaşını engellemede, sivrisinek ısırıklarına karşı kişisel koruma uygulamaları vardır. Sivrisinek ısırıklarını önlemek için cilde sürülen sivrisinek kovucuları kullanılabilir. Kapı ve pencerelerin tellerle kapatılması, cibinlik kullanımı, yatılan odalar için canlı kıran kullanımı gibi önlemler alınabilir. Sıtmanın endemik olduğu bölgelere geçici olarak seyahat edecekler için geciktirilmeden kemoproflaksi verilmeli ve bu kişiler gidip gelirken kontrol edilmelidir.^{1,5}

25 Nisan 2016
Sıtmayı tamamen bitir

⁵ [Internet] <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/sitma.pdf> Erişim:21.04.2016.